

BLOGI

Käteisen saatavuus ja käyttö viime vuosina

1.11.2012 • BLOGI • MAURI LEHTINEN

Käteisen saatavuudella tarkoitetaan tässä käteisen nostomahdollisuuksia pankkiautomaateista ja pankkien konttoreista. Käteisnostoilla hyödynnetään pankkitileille kertynyttä ostovoimaa lähinnä vähittäiskauppaostosten maksamisessa. Käteisen saatavuus pankkien konttoreista on heikentynyt viime vuosina, kun pankkitoiminta on sähköistynyt ja käteisen käyttö on vähentynyt kotimaassa maksuvälineenä. Vuoden 2007 jälkeen käteispalveluja tarjoavien pankkikonttoreiden lukumäärä on supistunut kymmenisen prosenttia noin tuhanteen konttoriin. Eräät pankit ovat myös lyhentäneet käteiskonttoreidensa palveluaikoja. Sen sijaan pankkiautomaattien kokonaismäärä ei ole juurikaan vähentynyt viime vuosina. Pankkien yhteisesti käyttämien Automatian Otto.-automaattien määrä on vähentynyt jonkin verran siten, että niitä on nykyisin noin 1600 kappaletta. Alalle on kuitenkin vuonna 2008 tullut uusi toimija Eurocash, jonka automaattien määrä vajaa 50 kappaletta vastaa kutakuinkin Automatian automaattien määrän supistumista. Automatia on helpottanut ehtojaan haja-asutusalueille sijoitettujen automaattien kohdalla. Se on myös käynnistämässä talletusautomaattiverkostoa, johon liittyy käteisen nostomahdollisuus.

Pankkien vähentynyttä roolia käteisen jakelussa on tullut korvaamaan jatkuvasti laajeneva käteisnostomahdollisuus kauppojen kassoilta. S-ryhmä on viime vuosina kasvattanut käteisen nostopalveluita tarjoavien toimipisteidensä määrän yli tuhanteen. Myös K-ryhmä on aloittamassa käteispalveluiden tarjoamisen yhteistyössä Nordea Pankin kanssa. Toistaiseksi käteisnostot kaupoista ovat jääneet arvomääräisesti pienemmiksi kuin pankkien automaattijakelu, mutta ne ovat selvässä kasvussa. Automaattinostojen arvon ja lukumäärän kasvu sen sijaan on jo taittunut Suomessa.

Vaikka käteisen osuus maksamisessa on Suomessa ollut jatkuvassa laskussa korttimaksujen kattaessa jo noin 2/3 päivittäistavaroiden maksutapahtumista, se ei merkittävämminkin ole ainakaan vielä vaikuttanut käteisen saatavuuteen. Tämän vuoksi Suomen Pankin mukaan tällä hetkellä ei ole tarvetta puuttua lainsäädännöllä käteisen saatavuuteen määrittelemällä se peruspalveluksi, vaikkakin käteisellä on Suomessa kuten muualla euroalueella laillisen maksuvälineen asema. Suomen Pankki pitää

kuitenkin tärkeänä, että talletussuojan piirissä olevat ja talletuksia vastaanottavat rahalaitokset järjestävät kaikille asiakkailleen kohtuullisen mahdollisuuden talletustensa nostoon myös käteisellä. Vaikka kaupan rooli käteisen jakelussa onkin kasvamassa, kuuluu pankkien jatkossakin huolehtia riittävästä käteisen rahan ja pankki-palvelujen tarjonnasta erityisesti ottaen huomioon sellaiset asiakasryhmät, joilla on rajattu mahdollisuus käyttää sähköisiä pankkipalveluja.

Eri maksutapojen tulee kehittyä pääosin markkinaehtoisesti eikä säätelyyn perustuen. Sen vuoksi myös keskuspankit suhtautuvat erilaisiin maksutapoihin neutraalisti. Vähittäismaksutavat ovat viime vuosina olleet voimakkaassa muutoksessa erityisesti Pohjoismaissa, joissa maksuliikenteen sähköistyminen on ollut nopeampaa kuin missään muualla. Nettipankin ja erilaisten korttien esiinmarssin jälkeen seuraavaksi trendiksi näyttäisi tulevan mobiilimaksaminen, mikä edelleen vähentää käteisen käyttöä maksuvälineenä.

Käteisen saatavuudessa esiintyvät hankaluudet voidaan nähdä osin subjektiivisina, mutta on selvää, että erityisesti yli 80-vuotiaiden vanhusten arkipäiväisten ostosten maksutapana käteisellä on edelleen keskeinen asema. Vanhimille ikäluokille tietokoneiden ja elektronisen maksamisen käyttäminen on tullut mahdolliseksi vasta työuran päätyttyä, mikä vaikeuttaa uuden tekniikan hyödyntämistä nuorempiin sukupolviin verrattuna.

Myös eräät muut kuluttajaryhmät ovat maksutavoissaan riippuvaisia käteisen saatavuudesta. Käteisen käyttö on kätevää erityisesti pienien maksujen kohdalla: sen käyttö on usein korttimaksuja nopeampaa ja sen avulla on helpompi hallita henkilökohtaista taloutta. Käteisen käyttö sujuu ongelmitta myös pienemmiltä lapsilta. Tulonsiirrot lapsille sujuvat usein helpoiten käteisen avulla ja rahatalouteen totuttautuminen tapahtuu usein konkreettisesti käteisen avulla.

Käteisen käyttö voidaan sen lisäksi kokea konkreettisemmaksi ja turvallisemmaksi kuin sähköinen maksaminen. Ei sovi unohtaa sitäkään, että käteinen ei ole pelkkä maksutapa, vaan myös varallisuuden likvidi ja mobiili säilytysmuoto. Käteinen toimii maksamisessa lähinnä vain apuvälineenä, joka mahdollistaa maksutapahtumat ilman pankkitiliyhteyttä. Silloin kuin sähköinen tiliyhteys toimii nopeasti ja varmasti, käteisen fyysinen käyttö on teknisesti tarpeetonta.

Suomen Pankki seuraa kotimaista rahahuoltoa ja käteisen saatavuutta rahaviranomaisen ominaisuudessaan kiinteästi. Suomen Pankki on kannustanut rahahuollon osapuolia kehittämään vaihtoehtoja käteisen jakeluun. Kaupan osuuden kasvu käteisen jakelussa on luontevaa siinäkin mielessä, että kaupan rooli on aivan keskeinen käteisen rahan kierrossa.

Suomen Pankki ohjaa käteisen käyttöä ja kotimaista rahahuoltoa välillisesti myös omilla määräyksillään ja politiikkaratkaisullaan. Rahahuollon tuoreimmista linjauksista päätettiin viime vuoden kesäkuussa. Ne koskivat Suomen Pankin aluekonttori-verkostoa sekä käteisen säilytysjärjestelmää.

KIRJOITTAJA

Mauri Lehtinen on maksuvälineosaston osastopäällikkö sekä EKPJ:n setelikomitean jäsen

[Mauri.Lehtinen \(at\) bof.fi](mailto:Mauri.Lehtinen(at)bof.fi)

AVAINSANAT:

- [Kotitaloudet](#)
- [Suomen Pankki](#)